

2002 Hamburger in Hell

Av og til er det slik at noen spor krysses helt tilfeldig uten at du har den minste mistanke om at de angår deg. Plutselig åpenbarer det seg en relasjon langt fra din planlagte tankebane. Midt i en såkalt «research», omtrent på andre siden av jordkloden, blir jeg ført tilbake til mitt eget bosted. Det som hadde vært en enkel erkjennelse, ble plutselig så mye sterkere gjennom et spesielt møte med en person. Det som startet med en utvandring innen min familie på Dombås, ender opp med å innta en hamburger på Hell, i min bostedskommune Stjørdal.

Men la oss begynne med begynnelsen. I 1881 utvandrer den i min nærmeste slekt som jeg er oppkalt etter, og som jeg benyttet samme seng som - i min oppvekst i Brekka gård på Dombås. Han het Hans Brekken, og lovet sin mor at han skulle komme hjem til Norge igjen om fem år. Han amerikaniserte navnet til Bracken, og kom aldri hjem igjen. For Hans Bracken var ingenting grønnere på andre siden. Det var en stor overgang å komme fra det mektige, men gjerrige Dovrefjell - til Eau Claire i det flate og frodige Wisconsin. Han jobbet som både snekker og tømmerhogger på flere gårder i hele området. Elleve år senere fant han sin livspartner i Marie Clausen, som også var født i Norge, men som hadde kommet til Amerika som baby. De startet raskt sin familie med at Marie fødte en gutt de kalte Sheridan Theodore den 27. januar 1893. Tragedien rammet imidlertid den nye familien tidlig da Marie døde i november samme året, som overlot Hans til å oppdra og ta vare på deres ti måneder gamle sønn. Flere av Maries søstre døde også innen samme uke. Merkelig! Hans Bracken ble dypt deprimert etter Maries død. Han giftet seg aldri på nytt. I håp om å finne et nytt liv for seg selv flyttet han til Boise, Idaho, og overlot Sheridan til bestemor Clausen.

Hans og Marie giftet seg i 1892

Sheridan vokste opp i Eau Claire og fant sin partner i Margaret Hill. Paret startet livet sammen og flyttet inn i et hjem i 826 Main Street. Høsten 1926 realiserte de drømmen sin da de kjøpte en gård vest for Neillsville, Wisconsin. De drev den med suksess i syv år til den store depresjonen i Amerika innhentet dem - slik det hendte med så utrolig mange. Ute av stand til å betale, mistet de gården sin til en bank 25. oktober 1933. Etter tapet av gården deres måtte Sheridan og Margaret flytte, denne gangen inn til Neillsville. De overtalte Sheridans far, Hans Bracken, til å flytte tilbake fra Idaho, siden han ikke lenger kunne ta vare på seg selv, trolig etter et hardt liv, muligens preget av alkoholproblemer. Hans døde 19. november

1942 som pasient på sykehuset i Owen, Wisconsin, lokaliserte noen mil nord for Neillsville. Han ble gravlagt på Forest Hill kirkegård i Eau Claire. Hans ble 81 år gammel. Sheridan fulgte ham i døden 24 år senere og døde 10. november 1966 i en alder av 73. Margaret levde til den modne alder av 89 år og døde i 1981.

Ingenting av dette visste jeg og min familie før i april 1991. Vår slekt på Dombås mistet nemlig kontakten med Hans Bracken i 1935. Først på 70-tallet ble det gjort noen spredte forsøk på å finne Hans, blant annet gjennom Røde kors og Frelsesarméen. Så skjer det merkelige, det første spor som krysses gjennom en militær «øvelse/kursing». Og det skulle ikke bli det siste hva gjaldt nettopp militært anliggende. Følg med. Min bror Erland, kommer vinteren 1991 i kontakt med tre offiserer fra National Guard som var på kurs på HV-skolen på Dombås. Disse ble med hjem til Brekka gård, og under samtale kom de inn på utvandringen til Amerika, blant annet fortalte Erland om vår Hans Bracken. 14 dager etter besøket kom det beskjed fra en av de amerikanske offiserene at vedkommende hadde funnet Hans Bracken sine etterkommere, underforstått «vår familie» i Wisconsin. Noen uker deretter er jeg på vei over dammen til Milwaukee, WI - hvor jeg møtte for første gang vår nærmeste familie i USA den 16. april 1991. Dagen derpå er nesteldste person i familien (barnebarn av Hans Bracken) og jeg på vei nordvestover til gravstedet til Hans Bracken i Eau Claire og til farmen familien eide og bygde opp 5 kilometer vest av Neillsville langs vei 10. Min slektning i Amerika har med bilder av hvordan farmen så ut den gangen på 20 og 30-tallet, og hvor hun vokste opp som lita jente og datter på gården. Nå var hele området en park, kalt The Highground, underforstått: staten Wisconsin sin «Veteran memorial» - for alle kriger (<https://www.thehighground.us/>). –

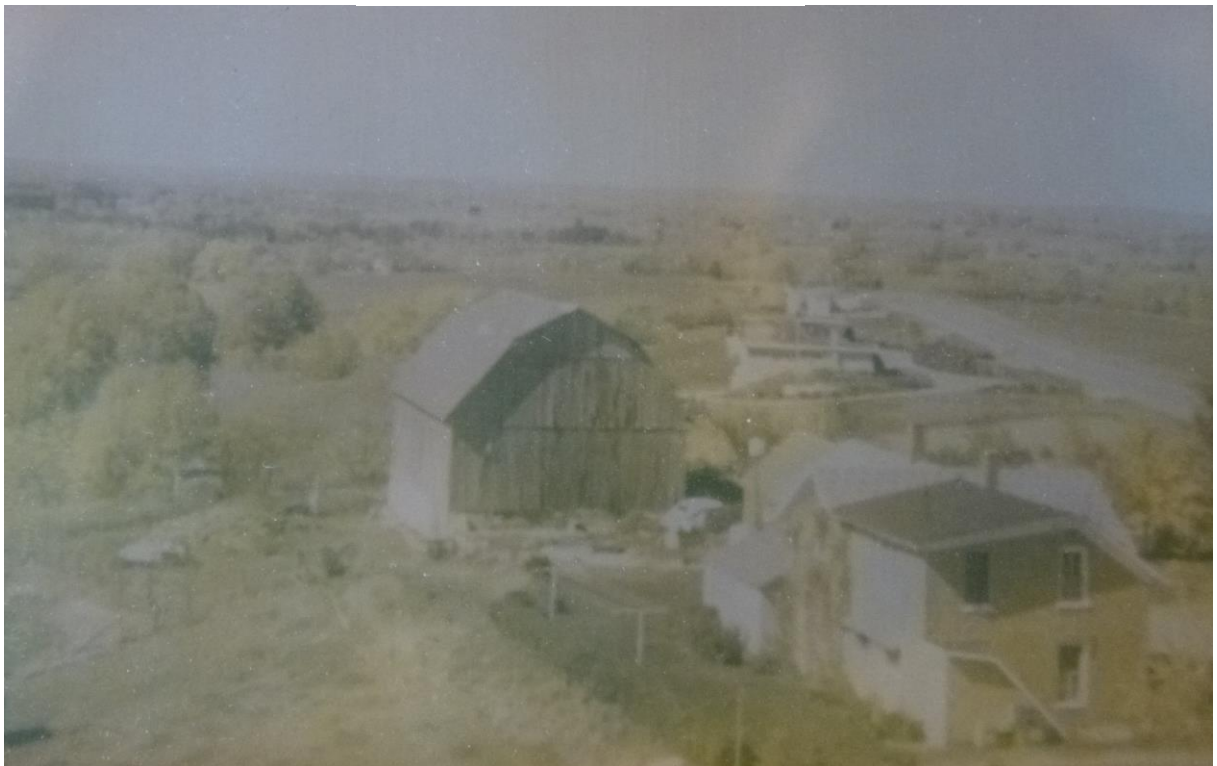

Det var så sterkt å gå der på denne fine lille åsen, se utover det som en gang var deres små jorder (fields), se hvor husene en gang sto - og vite at her la de ned mye slit og arbeid for

likevel å miste alt i 1933 grunnet depresjonen (the great depression). Min familie eide altså stedet i perioden 1926-1933. At hele gården nå var omgjort til en minnepark for veteraner var der og da underordnet. Jeg vandret i min slekts fotspor bokstavelig talt og fulgte familiens utvikling - etter hvert som de spredte seg ut over hele Amerika. Jeg har besøkt «farmen» flere ganger siden, likeså andre boplasser de tok i bruk etter å ha mistet gården. Poenget er altså at det var min familie fra Dombås som var pionerer og eiere nettopp der denne berømte minneparken ligger i dag.

Slik så farmen ut

Under to besøk senere til The highground hadde jeg med bildene som viste hvordan farmen var. De samme bildene hang i 2011 på en bærebjelke inne i suvenirkiosken. I 2016 stod de i vinduet, og i 2017 under mitt besøk - fant damen i kiosken bildene bak i et lagerrom. Hver gang viste jeg personalet mine medbragte «originalbilder», og fortalte dem stedets historie. De tygget tyggegummi, og syntes å være lite interessert - kun høflig pålagt. De kan vel ikke klandres. Men jeg ble litt irritert, og tilskrev «the board» (styret og ledelsen). Fortalt historien om stedet. Fikk aldri svar. Purret. Oppnådde ingen kontakt. Følte skuffelse, og la på et vis saken til sides.

Men så, før jeg skulle på min tur til Amerika i 2022, ser jeg under planleggingen at jeg på nytt vil måtte dra på et oppdrag til et sted i nærheten av Eau Claire, hvor en familie fra Byneset mistet seks barn i en brann. Jeg ser at jeg vil være kun 45 minutter unna Neillsville og «The Highground». Jeg gjør et nytt forsøk via epost på å komme i kontakt med ledelsen, og denne gangen oppnår jeg raskt og effektiv kontakt med direktøren Chris Pettis, som hadde tiltrådt i 2020. Han var meget lydhør, og fortalte at dette var midt i blinken, siden de jobbet med å revidere og utbedre den historiske presentasjonen av The Highground. Vi avtalte å møtes når jeg kom til Wisconsin. Og her kunne på et vis historien sluttet, og blitt liggende som en enkel familiehistorie til en som utvandret. Men så var det igjen dette med at spor krysses.

Først bare noen linjer om parken. The Highground ble startet av en Tom Miller. Highground Veterans Memorial Park er en 155 mål stor park hvis oppgave er å "ære, utdanne og helbrede" veteraner, familier og alle som besøker stedet. Stedet ligger fem kilometer vest for Neillsville i sentrale Wisconsin, og har blitt Amerikas ledende og største bemannede Veterans Park. Parken inkluderer over et dusin monumenter (hylllest til), et museum med skiftende utstillinger, en gavebutikk, paviljonger, piknikområder og ca. 6 km med turstier. The

Highground er vertskap for en rekke arrangementer gjennom året, inkludert veteraners pensjonstilværelse, helikopter- og militærkjøretøyutstillinger, veterantreff, utdanningsdager, og motorsykkelturer. Wisconsin Vietnam Veterans Tribute "Fragments" var den første hyllest som ble plassert på eiendommen i 1988. Det er også hjemmet til National Native American

Vietnam Veterans Memorial, som ble valgt ut av The congress of Native American Indians i 1994. "Fragments" er et komplekst stykke på toppen av The Highgrounds hovedtorg. Støpt i bronse, har statuen en kvinnelig figur iført en poncho som betyr byrden og sorgen til pårørende av de 1 244 Wisconsin-servicepersonellet som døde i Vietnam. Navnet på hver av disse mennene og kvinnene er skrevet på bunter av bambusformede bronsestenger blandet med vindklokker. De enkelte navnene er aldri ment å leses; de skal høres over åssidene når vinden blåser. Ingen av figurene er komplette i statuen da de alle flyter sammen i en. På samme måte som i krig er de avhengige av hverandre og styrker hverandre. En rifle snudd på hodet symboliserer at det trengs en Medivac (sanitet). Et stykke oransje glass innebygd i riflen betyr en kjemikalie som kostet mange soldater deres helse og liv.

Parken er dedikert til å hedre ofrene til de som har tjent i de respektive krigene. Parken har også flere kilometer med turstier sør for hovedplassen som inkluderer benker langs stiene for hvile og refleksjon. I tillegg er det tre paviljonger på rasteplassen som kan brukes til gruppearrangementer. Gangveiene på hovedtorget er fóret med hundrevis av arvesteiner i granitt som familier eller grupper har kjøpt til ære for sine kjære. Disse steinene hjelper til med å støtte The Highgrounds finansielt til å fortsette oppdraget med å hedre, utdanne og helbrede, samtidig som de etterlater en varig hyllest til de som de ønsker å hedre. *Legacy Honor Stones* kan kjøpes gjennom hele året og installeres deretter under en av plasseringsseremoniene som er planlagt fra mai til oktober. I 2018 ble et museum bygd. Museet er hjemmet til The Highground Archives. Familier og sponsorer er inviterte til å dokumentere i Registry Book historien til individet de hedrer med steinen sin. The Highground tar imot mat og klær som doneres. Dette blir sendt til hjemmeløse veteraner. The Highground er en ikke-kommersiell organisasjon, som ikke mottar føderal eller statlig støtte av noen art, men bygger på private donasjoner og tilskudd, og alt arbeid utføres av frivillige.

Chris Pettis 7. mai 2022

Chris Pettis ble ansatt som administrerende direktør i mars 2020. Han ble født i Osseo, Wisconsin, hvor han også bor i 2022. Som 17-åring begynte han i United States Marine Corps og i de neste 23 årene tjente han som radiooperatør, elektrooptisk reparasjonstekniker, MOS-instruktør og ammunisjonssjef. Tjenesten hans brakte ham til åtte forskjellige land, tre kampturer (strid) og 13 flyttinger. Chris trakk seg i 2014 som Master Sergeant og returnerte til Wisconsin med kona Bonnie og 2 barn, mens deres eldste datter flyttet til California. De neste 5 årene jobbet han i gruveindustrien inntil muligheten bød seg for å støtte militærveteraner og deres familier. Chris er et typisk friluftsmenneske, opptatt med jakt og fiske, samt liker trearbeid.

Jeg hadde aldri møtt Chris Pettis tidligere, og visste ikke noe om ham før jeg står foran ham en maidag i 2022. Her kommer overraskelsen som fører oss sammen, og som gjør at jeg kan skrive om dette i mitt nedslagsfelt, Værnesregionen. Jeg minner om at hele reoppdagelsen av min familie i Amerika, og derved også tilknyttingen til The Highground, skyldtes en militær øvelse. Her kommer en ny militær øvelse. Nemlig Battle Griffin. Dette var en øvelse som ble gjennomført hvert tredje år, og som i 2006 ble avløst av Cold Response. I 2002 er Chris delaktig i forberedelsen til Battle Griffin i Norge. Og ikke bare det, men også sentral i det som den gangen het «forhåndslagringen» på Frigården og andre steder i vårt nærområde. Dette var gjenstand for en omstridt og turbulent aksjon fra demonstranter allerede på 80-tallet. Ja, kun for noen få år siden stod det noen få sjeler utenfor porten på Værnes og demonstrerte mot at ungdommer fra US-Mariens skulle øve på Værnes. Amerikanerne var ikke interessert i å provosere frem ytterligere bråk rundt dette med forhåndslagring. Chris Pettis var da Staff Sergeant, som ikke må sammenlignes med en norsk sersjant, men er en teknisk ledende

stilling, den gang tilknyttet materiell lagring og logistikk. Han og amerikanerne lå nok ganske lavt i terrenget, og gjennom 30 dager, var de knapt utenfor Frigården. Ja, faktisk, forteller Chris meg, så fikk han under hele perioden kun tillatelse til en åtte timers tur til Trondheim for blant annet å se Nidarosdomen. Så han tok en Barrier Vehicle (BV) og dro av gårde i sivil. Det gikk ikke lang tid før han omprioritert sine mål. For plutselig sto han ved Hell grill og inntok en hamburger. Det var denne hendelsen han husker best fra sitt opphold i Norge. Det skal her innskytes at Hell grill har et meget godt omdømme, ikke bare blant amerikanske

soldater spesielt, men blant militært personell generelt. Og navnet skjemmer ingen, heter det – heller tvert om i dette tilfellet. Og det var med stolt mine at Chris Pettis forteller meg alt dette når jeg møtte ham - hvor han innledningsvis sier, som tatt ut av ingensteds: «*I have been eating hamburger in Hell*». Ja, det kom som en gledelig overraskelse på meg, og gir meg nok et bevis på dette med at spor krysses. *Ingen kan gå så lett på ski, at sporene ikke vises.* Uansett hvilket spor jeg nå følger i familiens utvandrerhistorie, havner jeg altså i «helvete». Jeg får ta det som noe positivt, det å være soldat for *det gode* i lag med Chris Pettis og hans veteraner.

Hell grill har et meget godt rykte. Dagens eier er familien Fridriksson, - islending som dessverre brått gikk bort sist vinter. Familien har eid grillen siden 1996. I dag er det enken Randi og datteren Margret Fridriksson Moen som driver Hell grill, et meget godt varemerke for Lånke og Stjørdal.

**Torsdag 14. juli 2022.
Randi Fridriksson og Margret
Fridriksson Moen**